

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 43 (462)

Fredagen den 23 oktober 1896.

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

9:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam ..... kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5:— Iduns Modet., månadsuppl. » 3:— Barngarderoben ..... » 3:—		Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösnr endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad total stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp-rad.
---	--	--	--	---	---

Hilda Lundqvist.

Den resande, som en vacker sommardag passerar Göta kanal och anländer till Söderköpings sluss, har mycket vackert, storslaget och angenämt att se på. På ena sidan tornar Ramunders håll upp sina väldiga granitmassor, på den andra ligger den lilla staden inbäddad i lummig grönska; och låter man sedan blickarna glida upp eller ned öfver eller utmed kanalens blanka vatten, har man framför sig tvänne landskapsbilder af oförgätlig förging.

Kanske ser den resande minst på staden, men alltid får den någon blick. Och alldeles säkert är, i så fall, att densamma företrädesvis stannar på en liten intagande villa, som ligger strax intill slussen, omgifven af grönt och blommor och utemot kanalen öppnande en stor balkong, med glasväggar på sidorna och fladdrande nätgardiner framtill.

Den lilla byggnaden gör alls icke anspråk på att vara något arkitektoniskt mästerverk, men ändock ser den förtjusande ut. Det måtte bero på läget och ännu mer på den närmaste omgifningen — den lilla lustgård, som kransar villan. Ser man den när vårsolen nyss smält drifvorna och lockat fram den första, gröna brodden på bergsbranterna midt öfver, stråla därinne mot den svarta mullen tusentals snödroppar, crocus och hyacinter. Då dessa fagra blommor gått in i förgängelsens värld, aflösas de af färgblixtrande tulpaner och silfriga narciss. Så följa rosor af ädlaste slag, skära, gula, hvita, purpur- och svart-röda, en obeskriflig, doftande rikedom, som parfymrar hela trakten. I den lilla blomstergården vagga hvitstammiga björ-

kar sina fjäderlätta kronor, granarna skjuta stolta spiror mot skyn, ekens kraftiga rötter gripa säkra tag i den feta myllan, äpplen och päron svälla och rodna på unga, lifskraftiga träd, vildsmultronen kanta ena gafvelns stenfot med en röd bård och till all denna poesi kommer äfven en angenäm prosa — sparris, som på sommaren bildar en lummig, grön häck emot grantomten mot söder.

På gångarna i detta lilla paradiset eller ock på balkongen utåt kanalen varsnar den resande ofta en åldrig dam, hvars hela hållning annonserar — »ägarinnan». Han frågar då helt säkert efter hennes namn och får genast veta det, ty en hvar i staden känner henne — fröken Hilda Lundqvist. Och en hvar, som uttalar det namnet, ger åt detsamma en tonvikt, som oförtydligt talar om oskrymtad aktning, tillgifvenhet eller sympati.

* * *

Hvem är hon då, denna kvinna, som nu i detta lilla Eden framleffer sina lugna dar? — En person, som redbart och plikttroget ägnat sitt lif åt ett betydelsefullt arbete i kulturens tjänst — det är allt!

Sådana personer ha i regel ingen äfventyrlig eller braskande historia bakom sig, men just därför kan denna vara mycket lärorik. De långa, enformiga dagar, som tillbringats under stilla arbete, lämna inga djupa spår i häfden, men betyda ändock oändligt mycket. Den enstaka kuggen i ett hjulverk har ju i och för sig en ringa roll, men den måste dock finnas där;

Uppå resan till den ljusa sal
genom jordens mörka sorgedal

Ville Skaparn ställa, att oss göra sälla,
Glädjen i en trogen makas val.

B. H. Alstermark.

är den borta, så haltar det hela och gången blir osäker.

Hilda Lundqvist såg dagen 1825 i det idylliska Vimmerby, där fadern, Karl Lundqvist, en kärnkarl af gamla stammen, som var fanjunkare och bataljonsadjutant vid Kalmar regemente i 54 år, då var boende med sin maka, Ester, född Bergenholtz. Här växte den unga flickan upp i hemmets frid, här lärde hon att göra sig nyttig samt att värdera arbetet, och här vaknade jämväl hos henne lusten att bryta sig en egen väg — en arbetets väg — genom lifvet och världen.

På den tiden var det icke så vanligt, att kvinnor gjorde anspråk på en plats i det allmännas tjänst, som det sedan blifvit. Då höll man strängt på den poetiska regeln »att det täcka könet var uteslutande skapat för hemmets värld,» och på den grundsatsen dömdes också åtskilliga tusental unga kvinnor att förspilla sin begåfning och sina krafter i relativ överksamhet eller hvila. Men Hilda Lundqvist var ej sinnad att gifva sig själf till offer på dådlöshetens altare. Smäländingarne äro af naturen ett arbetsamt folk och därtill ej så litet envisa. Nu hade hon fått i sitt hufvud, att hon skulle utträtta någonting här i världen. Det gällde sålunda blott att afgöra *hvad*.

I september månad 1853 öppnades i vårt land den första elektriska telegraflinien, mellan Stockholm och Upsala, och redan året därpå sammanknöt den mystiska tråden hufvudstaden med Göteborg. På tredje året, d. v. s. 1855, blef östra linien färdig och sedan utvidgades nätet år efter år, till dess det fick den väldiga omfattning det nu har. Svenskarne ville ej förhastiga sig. Det var dyrt att telegrafera och den stora allmänheten betraktade de långa stolplinierna och de på dem upphängda trådarna med en misstro, som blott långsamt gaf vika.

Fröken Hilda Lundqvist såg emellertid den nya inrättningen med allt annat än misstrognablickar. De trolska trådarna ådrogo sig tvärt om hennes lifliga intresse och uppmärksamhet, och hur det nu var, lyckades hon omsider, ehuru efter åtskilliga svårigheter, att bli antagen till elev vid telegrafverket, med placering vid Kalmar station.

Detta skedde 1863 och »eleven» hade sålunda redan nått sitt trettioåttonde år. Men läraktigheten var icke mindre för det. Hon tycktes liksom född att telegrafera och skötte sig snart så flinkt och bra samt visade sådan stadga och pålitlighet i utförfandet af sin tjänst, att hon fick ordinarie anställning i verket. Snart nog, eller 1865, bereddes henne tillfälle att återvända till födelsestaden, Vimmerby, som föreståndare för dess telegrafstation.

På denna post stannade hon i 23 år — öfver 8,000 dagar, under hvilka alla hon utförde samma arbete, utan att tröttna, utan att längta efter något annat, utan att bli »nervös». Hon lefde sig under tiden så in i sin verksamhet, att densamma fyllde hela hennes lif. Telegrafien i Vimmerby — det var hon. Hennes person drog rent af »kunder» till densamma. Och vänner fick hon i hundratal — vänner för lifvet — bland höga och låga. Lugn såg hon därför tiden gå och åren samlas öfver hennes hjässa. Hon hade ju sin lifsräkning så klar. Arbete, vänskap, ett dagligt bröd

och ett förnöjdt sinne — hvad behöfde hon mer?

Denna stilla och lyckliga tillvaro skulle emellertid och omsider rubbas af yttre förhållanden: stationen »bar» sig icke; den måste indragas. Telegrafverket fick år 1888 ordres att packa in och flytta sina penater till Söderköping.

Då blef det sorg i det lilla Vimmerby. Genom sin okonstlade rättframhet, sin originella humor och sin trygga torrloklighet hade hon där vunnit många vänner, som nu alls icke ville släppa henne. Men plikten manade och hon följde dess bud. Firad blef hon emellertid, så väl enskildt som offentligt, och aldrig går det smärtsamt glädjande afskedet ur den gamlas minne. Därför tåras hennes ögon ännu i dag, då hon talar därom.

Hennes arbetsdag led redan emot kvällen, då hon anlände till Söderköping, men icke för ty grep hon sig äfven här an med sin vanliga sega kraft. Alltid var hon på sin post, aldrig slappades uppmärksamheten; och många månader hade icke gått, förrän människorna äfven här lärde akta och älska henne, som de för resten göra ännu i dag.

I fem år kvarstod fröken Lundqvist på sin nya post, men då hade hon pensionstiden inne och det var tid att afgå samt lämna rum för en annan. Hon hade emellertid så sammanvuxit med sitt arbete att det sved i hjärtat, då hon måste lämna det; och då hon en morgon — afskedad och pensionerad — vaknade och kom ihåg, att hon icke vidare behöfde gå på stationen — då grät hon; ty hon tyckte att hon kunnat arbeta ännu några år. Men nu var det som det var! Från och med året 1893 drog hon sig tillbaka till privatlifvet — den första kvinnliga telegrafist, som tjänt sig fram till pension.

Talrika voro de bevis på sympati och tacksamhet, som nu kommo henne till del. Telegrafstyrelsen sände henne ett ampelt erkännande för det synnerliga nit och den plikt-trohet hon under sin verksamhet i telegrafverkets tjänst städe ådagalagt; förmän i verket tackade henne, för att hon alltid varit en föresyn för de yngre, för hennes plikt-trohet, ordningssinne och duglighet, och från kamrater erhöi hon talande bevis på tillgifvenhet och vänskap. Hvilotidens början hade sålunda många ljusglimtar att bjuda på.

Fem år blott hade fröken Lundqvist varit bosatt i Söderköping, då hennes fritimme slog — fem år, mot ett helt lif i Vimmerby, men ändock hade den nya boningsorten fånglat henne med starka band. En broder hade varit henne behjälplig att bygga ett Tusculum vid Söderköpings sluss. I det hade hon nu inflyttat och där hade hon vant sig att lefva och minnas. Och så hittade hon på att förena hvad hon hade kärt, ty det nya hemmet — det döpte hon till »Villa Vimmerby».

Hade hon vid afskedet trott, att dagarne skulle bli ensliga och långa, så hade hon dess bättre misräknat sig. Kanalens närhet ger åt hemmet lif och växling. Hundratals ångare stryka förbi hennes balkong och hon kan varseblifva, hurusom passagerarne med glada blickar betrakta det trefna stället. Så är det badgästerna, som stanna utanför, tilltalade af blomsterprakten, och äntligen uppvaktas hon flitigt af trogna vänner, så att det nästan al-

drig är tomt i hennes angenäma hem, där smak och skönhetsinne präglat allt, från det största till det minsta.

I flere år ha hennes vänner bedt om hennes porträtt, i afsikt att söka få det införlifvad med Iduns bildergalleri, men hon har envist sagt nej och tillagt: »Icke är det någonting att tala om, att man gjort sin plikt.»

Det kan ju i alla fall vara tu tal därom, särskildt när man gjort den så, att man af kompetenta bedömare ställes som en föresyn för andra.

Nu delar »den första kvinnliga telegrafisten» sin tid mellan sina blommor och sina vänner och ser dagar komma och dagar gå. Ofta nog vallfärdar hon i minnenas land och stannar så gärna framför ett litet porträtt å ena salongsväggen, porträttet af generaldirektör C. Akrell, hennes förste, vördade chef. Då är det som om den gamla arbetslusten fölle på henne igen, och kanske stiger då en suck ohörd öfver läpparne; men så komma vännerna och muntra upp henne eller för att själfva muntras upp; och hon accepterar då hvad som är samt njuter i verkligheten sitt *otium cum dignitate*.

Må hon göra det ännu många och sorgfria år, till glädje och hugnad för alla, som hålla af henne och som nu, mot hennes vilja, lyckats smuggla ofvanstående porträtt in i Iduns galleri!

Reinhold Winter.

Psyke i rosenlund.

*Psyke gick i rosenlund,
Kände icke tingens grund.
Gladdes blott åt ytans unga,
Skära blomsterklunga.*

*Ormen hväste bak en ros,
Psyke flydde blek sin kos.
Molnet sig i skurar tömde,
Vänlig sol sig gömde.*

*Psyke jämrade och gret,
Skimmerljusa vingen slet.
Men förnam dock trösteorden
Från sin moder jorden:*

*»Rosenlunden är ju kvar,
Dagen glänser åter klar...
Psyke, Psyke, du skall glömma,
Du skall åter drömma:*

*Om en himmel evigt blå,
Om en bädd på blomster små,
Om ett paradys med palmer,
Spegelfrid och psalmer.*

*Kära själ, gif dig till freds,
Lifvet är ej annorleds.
Blott i drömmen får man vara
Fri från sorg och fara.»*

Anna Knutson.

En önskvärd reform.

Det är icke meningen att återupptaga »klädpenningfrågan» — den har på ett uttömmande sätt blifvit dryftad. Men af en del yttranden, som i ämnet förekommit, har framgått, att denna fråga har en sida af social innebörd, och är det för den vi en stund vilja dröja, alldenstund den står i närmaste sammanhang med kvinnofrågan i sin helhet och äger en för familjen ganska ingripande betydelse.

Ur de publicerade uppsatserna, härrörande från kvinnor i skilda samhällslager, tycker man sig understundom förnimma en undertryckt suck öfver ett rådande missförhållande, och man läser än mellan raderna, än en öppet uttalad önskan att detta missförhållande måtte afhjälpas, en vädjan till rättvisa och billighet. Hvad vi åsyfta, förstås lätt. Det är det, att arbetet i hemmet ej anses värdt någon lön; att den där verkaende kvinnan, hon må vara hustru eller dotter, följaktligen ej äger den ringaste summa, öfver hvilken hon fritt kan förfoga, något hon kan kalla sitt; att hon, för att kunna tillgodose t. o. m. de mest anspråklösa personliga behof, ser sig nödsakad att mer eller mindre förödmjuka sig inför husets herre. Och ej nog därmed! Den rika arftagerskan, som tillfört mannen den förnögenhet, han efter godtycke disponerar, delar samma öde. Tia för tia, krona för krona måste hon begära. I bästa fall får hon, när hon begär, men begära måste hon; i många fall ger hennes framställning anledning till tvister och osämja, som sluta med att hon drifver sin vilja igenom eller ock, sårad och kränkt samt med bitterhet i hjärtat, afstår från alla anspråk.

I sanning må man förvåna sig öfver, att när kvinnorörelsen i öfrigt hunnit så långt och kvinnans rättigheter på många områden så framgångsrikt förfäktats, ett sådant förhållande som det antydda ännu kan i sådan utsträckning existera. Ty hvad är det väl annat än ett den svagares förtryckande af den starkare? Om någonsin har väl ordet öfvergrepp här sin berättigade tillämpning.

Det skulle blott vara en konsekvent följd, om det till sist komme därhän, att hemmets kvinnor rekryterades ur de odugliga och tåpigas klass. Ty huru kunna tänka sig, att en dugande, kunskapsrik person, som i frihet kan förtjäna 1,000 à 1,800 kronor årligen, skall kunna vilja binda sig för lifvet på sådana villkor som att lik ett omyndigt barn få gå och be om handskar, skor o. s. v. och jämte detta måhända riskera en uppsträckning för bristande hushållsaktighet? Eller huru kunna tänka sig, att en dotter, genom en vårdad uppfostran och naturlig begåfning iståndsatt att förvärfva en årlig summa som den nämnda, skall kunna nöja sig med att stanna i hemmet i en dylik beroende ställning? Nej, alla, som något duga, komma att vilja ut, men icke många komma att vilja in. Det

blir den samhällsvådliga följden. — Emellertid må i förbigående sägas, att det ej så mycket är den i hemmet kvarstannande dottern som icke fastmer den gifta hustrun, hvilken lider af ifrågavarande missförhållande. Den förra är tämligen fri att, när hon så önskar, förändra sin ställning; den senare är bunden på lifstid. För den förra i egenkap af dotter torde det ej heller vara lika svårt att fortsätta ett från barndomen invandrt system som för den senare att på ett så förödmjukande sätt underordna sig den likställde maken o. s. v. —

Vidt och bredt talas i vår tid om reformer, behöfliga och obehöfliga, men vore ej en reform på nu berörda område af nöden? En reform med syfte att göra hustruns och dotterns ställning i ekonomiskt afseende dragligt, därigenom att henne efter råd och lägenhet tilldelades en bestämd årlig summa penningar, öfver hvilka hon hade fri dispositionsrätt? Vi våga på ofvan anförda grunder påstå, att den i rent samhällsintresse är det. Ingen torde väl vilja bestrida, att ej hemmet, som har att fostra det kommande släktet och bör vara det sedliga lifvets härd, behöfver de bästa och ej de sämsta krafterna. Och att en sådan reform varit ett länge känt behof, däri skola helt visst hemmets kvinnor enhälligt instämma. Hvad kvinnoemancipationen i sin helhet beträffar, kunna meningarna vara delade: somliga äro entusiastiskt hängifna densamma, andra betrakta den med misstänksamma blickar, åter andra förhålla sig fientligt till den — men i det stycke, där den tangerar nu förevarande förhållande, råder tämligen säkert från kvinnlig synpunkt blott en åsikt.

Men saken har en annan sida, som utslutande berör familjelifvet. Tvifvelsutan skulle, om statistiska uppgifter föreläge, de äktenskapliga tvister, som härröra från nålpenningfrågan, ej förete en obetydlig siffra, likasom det skulle visa sig, att många bittra tankar och mulna blickar hos den hemma- varande dottern i nämnda fråga hafva sin upprinnelse. Hvarför då ej ändra en regime, som visat sig vållande till upprepade obehag och ledsamheter? Alla parter skulle vinna därpå. Mannen och fadern skulle få frid, och med lättare hjärta och gladare ansikte skulle de husliga plikterna fyllas af hustrun och dottern.

Det duger ej längre att komma med allmänna talesätt och slitna fraser om att kvinnan ej kan sköta pengar m. m. dylikt. Dessa invändningar gå hem igen. Det är till full evidens genom tusentals exempel bevisadt, att hon just kan den konsten eller åtminstone är högst bildbar i dessa afseenden. Men först med ansvaret vaknar hågen att akta.

Att på ett för båda parterna fullt betryggande och fullt tillfredsställande sätt ordna äkta makars gemensamma affärsangelägenheter är ett af de svåra juridiska problemen. Dess lösande tillhör personer med skarpa hufvud och omfattande rättskunskaper. Att inlåta oss på ämnet i denna omfattning har ej varit vår afsikt och skulle endast burit vittne om okunnighetens tvärsäkerhet. Ändamålet med dessa rader är att påpeka, att fränsetd hvilken än hennes juridiska rätt må vara, icke vara eller i en framtid blifva, äger den kvinna, som åt hemmet offerar sin tid och sina krafter, moralisk rätt att få det här framställda billiga anspråket uppfyllt.

Mätte snart den tid vara inne, då männen få ögonen öppna för, att ett vänligt beviljande af ifrågavarande önskan blefve till fromma, ej allenast för dem det i första rummet rör, utan för dem själfva, hemmet och husfriden. Hvarför låta ett småaktigt och trivialt käbbel om skor och strumpor störa en förening, som är afsedd att »främja den högsta lycksalighet på jorden»?

Ellen Bergström.

En "sierska".

De fleste hafva nog genom hörsägen eller tidningar reda på »la voyante de la rue de Paradis», franska pressens gemensamma benämning på mademoiselle Couédon; men jämförelsevis få kunna i likhet med mig skryta af att hafva sett och talat med denna ryktbar vordna unga flicka, och icke blott en, utan t. o. m. två gånger. Under min senaste vistelse i Paris hörde jag mycket talas om m:lle Couédon. Lärde och olärde, höge och låge, präster och lekmän dryftade frågan om hennes inspirationer och förutsägelser. De troende äro öfvertygade om hennes himmelska mission, de mer kientrogne draga den i tvifvel, många mena, att ängelen Gabriel alls ej hviskar i hennes öra, ja, många äro nog oartiga att förklara den unga flickan för en inbiten hycklerska. Nog hade jag lust att göra henne ett besök, icke för att utforska mitt framtida öde, utan för att själf se och döma, huruvida hon själf tror sig himlasänd eller om alltsammans är ett försök att bedraga hopen. Men det kunde ej falla mig in att ens försöka få träffa henne, då jag hörde, att hon tar emot omkring 50 personer dagligen, af hvilka de flesta sedan månader vänta på företräde. Men en dag omtalade en svensk läkare för mig, att han besökt m:lle Couédon och att han kommit in utan synnerlig svårighet och utan att ens hafva skrivit på förhand. Hans uppfattning är, att den unga flickan är djupt gudfruktig, och att hon själf fast tror på sin sändning. »Vid afskedet,» berättar doktorn, »höll jag en 20-francs i handen och frågade med största grannligheten, huru jag skulle godtgöra henne för det besvär jag förorsakat; men hon vägrade mottaga något. Jag frågade då, om jag ej kunde få lämna en gåfva åt hennes fattiga; men äfven detta afslogs. Jag tror fullt och fast,» tillade doktorn, »att hon arbetar på detta sätt från morgon till kväll utan någon ersättning, emedan hon anser det som sin plikt, och emedan hon är viss, att en belöning väntar henne i en bättre värld. Om ni besöker henne, så lyd mitt råd: erbjud ingen ersättning.»

På aftonen af detta samtal skref jag till m:lle Couédon och begärde att få rådfråga henne — ängelen Gabriel borde jag hafva sagt — följande dag kl. 11. Vid denna tid infann jag mig n:r 40 rue de Paradis 4 tr. upp och lämnade mitt kort åt en jungfru med ytterst svagt hopp att komma längre än in i tamburen. Efter ett par minuter kom en fin medelålders dam, madame Couédon, ut med mitt kort i handen. Jag förklarade, att jag skrivit dagen förut och bedt om företräde kl. 11, hvarpå madame Couédon svarade: »Min dotter har redan tagit emot 15 personer och väntar ytterligare omkring 40, som komma i dag. Hon har just nu en kvarts timme ledig och samtycker att taga emot er.» Därpå infördes jag i en enkel, men pryddig salong. Möblerna voro försedda med starkta hvita öfverdrag, och på konsoler stodo ej synnerligt konstnärligt utförda helgonbilder. Jag mottogs af m:lle Couédon, som bad mig taga plats och själf satte sig midt emot mig, och jag studerade henne med intresse. Jag hade framför mig en enkel, smärt ung flicka om knappt 24 år med ett vänligt, intagande ansikte, omgifvet af vackert brunt hår. Af svärmeri syntes ej ett spår, och ingen kan tro, att hon ådragit sig någon uppmärksamhet.

»I ert brev säger ni, att ni är svenska,» började hon, »ni är då landsmaninna med doktor N., som var hos mig i går. Han är den första svensk, som besökt mig; eljes har jag mottagit representanter från nästan alla folkslag. Jag har omkring 50 besökande om dagen, och somliga vänta sedan två månader.» (Hvarför upprepas detta så ofta, undrade jag.)

»Då är det bra vänligt af er att vilja taga emot mig, som ej skref förr än i går,» sade jag. »Jag hade aldrig vågat, om ej just doktor N. talat om er älskvardhet och uppmanat mig att besöka er. Jag hoppas, att jag ej skall trötta er allt för mycket.»

»Nej,» svarade hon, »jag blir ej trött, ty Gud ger mig krafter att utföra min mission. Jag tar emot alla utan undantag, om det än dröjer en tid, och jag gör det med glädje och tacksamhet att få verka. Om en stund slutas mina ögon. Då inträffar inspirationen. Det är då icke längre jag, som talar, utan ängelen Gabriel, som talar genom min mun, och han säger er det som ni bör veta. Ängelen kallar er du. Jag vet ej, hvad ängelen säger, och när jag öppnat ögonen, minns jag intet af det min mun uttalat.»

Knappt hade hon sagt sista ordet, förrän ögonen slötos och hon började tala. Hennes meddelande var ungefär som följer:

»Du skall ej vara orolig. Ditt lif har en lång tid varit uppyllt af sorger (m:lle Couédon antar förmodligen, att endast djupt olyckliga vända sig till henne), och du är mycket bedröfvad i denna stund. Men var ej sorgsen, hoppas och tro. Dina sorger skola omsider skingras. Jag (d. v. s. ängelen Gabriel) ser din framtid ljus och klar. Någon, som älskar dig, har bedragit dig och bedrar dig än (m:lle Couédons 24-åriga hjärna tar för afgjordt, att alla sorger äro hjärte-kval). Men hans sinne skall vekna, och han skall inse värdet af det han förkastat, o. s. v., o. s. v. i all oändlighet. När hon tyckts hafva uttömt sitt förråd af dylika allmänna förutsägelser, som ju kunna passa in på hvarje dödlig, tillade hon: »Ängelen tillåter dig att göra frågor, och han skall svara, om han finner det nyttigt för dig.» Och jag började: »Är jag flicka, fru eller änka?» Svar: »Det vet du själf, därpå behöfver jag ej svara.» (Det var tydligen ej nyttigt för mig att få veta.) Jag gjorde tre frågor af den beskaffenhet, att jag, om de blifvit nöjaktigt besvarade, hade kunnat bilda mig ett om-döme om halten af den unga flickans mission. Men svaren voro dels sväfvande, dels aldeles oriktiga. Och — jag tviflade.

Jag bör förutskicka den upplysningen, att jag icke är en person, som tror på hvad som helst, och icke heller är jag skeptiker. Klarsyntare och lärda personer än jag stå frågande. Om jag till en början äfven stod frågande, så kom jag genom en iakttagelse till visshet. Om m:lle Couédon, som hon säger, ej vet hvad hon talar under inspirationen, hur kan hon, sedan hon slutit ögonen, svara på de frågor jag framställt, medan hon var i vaket tillstånd? Hon var vaken, medan jag ställde min fråga; därpå slöt hon ögonen och gaf sitt svar. Där förrådde hon sig. Hon vill ju själf göra troligt, att hon vakar är m:lle Couédon, men sofvande ängelen Gabriel eller hans ofrivilliga redskap. Det är egendomligt, att ej alla de 50, som dagligen besöka henne, göra samma iakttagelse.

Jag berättade om mitt besök för en väninna, som genast blef mycket hägad att se »sierskan» och bad mig följa med. Men skulle jag kunna hoppas blifva mottagen en gång till? Jag skref med ännu mindre hopp än sist att få företräde. Utan att afvakta svar infunno vi oss på den af oss själfva utsatta tiden och fingo strax komma in. Af den omtalade svärmen besökande såg jag ej heller denna gång en själ. Dörren till ett litet arbetsrum stod öppen, och på ett skrifbord lägo minst 100 bref uppstaplade. Medan min väninna var inne hos m:lle Couédon, satt jag och pratade med hennes mor, som med öfvertygelsens värma, men utan all tillgjordhet, talade med mig om dotterns stora mission, om hur hon inspireras att förutsäga storartade tilldragelser, om hur hon får kraft från höjden, om hur hon fyller sin uppgift utan jordisk lön o. s. v., och jag satt hela tiden och frågade mig själf: Äro denna till det yttre så sansade dam och hennes väna, tilldragande dotter båda blinda, tro de eller tro de icke, äro de hycklerskor, bedragerskor, lycksockerskor, och om så är, hvarför offra de tid och krafter på ett så föga inbringande yrke, äro de snikna efter rykte, eller hvad söka de vinna? Eller är »la voyante» männe utskickad att i sin stad söka återtända det sjunkande påfvedömet's slocknande gloria? Är här fråga om ett annat »Lourdes»? Och hur kunna nitonde århundradets klarsynte fransmän nappa på en sådan krok?

Ilse Franke.

»Smått folk».

En pennteckning för Idun af E. L.

De voro alltid fyra pojkar tillsammans och så en liten flicka. Och hvar enda dag var den härligaste, treffigaste, »bussigaste» dag i världen. Alltid vackert väder. Och regnade det någon timme — hel dag blef det aldrig — var det lika treffigt inom hus. Åtminstone för de fem. Jag är inte säker, att den mamma, som för tillfället blef hemsökt, tyckte det var lika roligt.

Jag skall be att få presentera de fem. Det var två bröder: Knut och Kalle. Knut var äldst, tvåaxlad och säker, mössan alltid i nacken och ett par kvicka blå ögon på jakt efter odygd. Kalle var längre med ett oregelbundet, mörkt ansikte — mycket allvarsamt, men med ett par bruna ögon, som lyste upp det hela. Så var det Pelle Bode, kvick som en fisk, obetänksam och retsam och skrattlysten, alltid i lufven med några af kamraterna, som ändå inte kunde bli riktigt arga på honom. Den fjärde var Pelles gode vän, som icke förty oftast dunkade på honom — Tutte, en vacker pojke med mörkt hår och kisande ögon, när han skrattade.

Den femte i laget, den allra viktigaste personen — fast det ville förstås ingen af de andra erkänna — var Lisa. För resten hette hon inte bara Lisa, ty hvar och en af pojkarna hade sitt namn på henne. Knut kallade henne Lisabetta; Kalle kallade henne vanligen Lisa, men skulle det vara riktigt rart, så blef det Lissla. Tutte hade från början kallat henne Lisinka. Men naturligtvis tog då Pelle precis detsamma, och efter att Tutte klätt opp honom för det, fick Pelle behålla det. Själf kallade han henne Lisatinka.

Lisa var det mjukaste, raraste lilla ting i världen, alltid traskande efter pojkarna och beundrande dem. Hon hade ljust hår, som låg som ett »krusifix» omkring ansiktet, som Pelle uttryckte sig. Så hade hon stora grå ögon, en grop i hvardera kinden och en mun som alltid var glad — sjöng och skrattade jämt.

Det är någonting märkvärdigt med ett sådant där mjukt litet kvinnobarn. Det är så lätt och så rart och så fint, det dansar omkring, och egentligen är det inte alls roligt, om det inte finns nånstans inte allt för långt borta.

»En flicka — ph! — just som man brydde sig om henne. Men hon kan ju vara med, eftersom hon inte har nån ann' att leka med.»

»Javisst!»

Första dagen hade allesammans hvar sin segelbåt och satte ut i hafvet. Lisa hade också en, en gul en med rödkantade segel. Och så seglade hela flottiljen långt, långt bort.

Pelle och Knut och Tutte seglade till Batavia. Å, hvad det var härligt att få lägga ut från land och sträcka ut på det vida, vida hafvet. Först var det lugnt och stillt — men så kommo storm och oväder — men hvad gjorde det — där stod man man säker och bredbent på däck och kommenterade. Ett segel! Ah, hvad är det! Man kikar efter flaggan! Ja, minsann, sjöförvarflagg — skott — vapen som blixtra — svarta ansikten grina med hvita tänder — blod, som strömmar öfver däck — — — seger — naturligtvis!

Så löper man in i hamnen och äter apelsiner. Det är Pelle, som spenderar på en half apelsin, som de förtära liggande på magen på klipporna.

Men Lisa-lill, hon vågade inte så vidt hon, lilla kryp. Hon ville bara segla öfver till ön midt emot och plocka blommor — och med henne följde Kalle. Och när de lyckligt voro komna öfver efter många äfventyr, där Kalle var hjälten och Lisa den beskyddade, så sa' Kalle:

»Hör du, Lissla, vill du gärna få blommor från ön?»

»O, ja, Kalle, hvad det vore roligt. Här finns ju inga.»

Och klockan 5 på morgonen dagen efter kom Kalle in till lotsen Ström, som skulle segla efter sand till ön, och bad att få följa med. Och när Lissla vaknade, hade hon en riktig jättekvast med blommor på sitt bord.

Om natten hade det regnat ganska duktigt, så att, när de fem kommo ner på klipporna, var det fullt med vatten i alla fördjupningarna.

»Bussigt,» sa Pelle, »nu ska vi ösa.»

Det räckte hela den dagen, ty när alla fördjupningar voro torrösta, så fylldes de omigen, skurades, sköljdes och gjordes riktigt fina. Märkvärdigt nog hade alla fyra mammorna kläder ute till tork den kvällen, men det var kanske bara en tillfällighet.

Tredje dagen. Hvad ska man nu göra? Båtarna gammalmodiga, klipporna snustorra! Ända till middagen var stor öfverläggning och fåtagiattgöranånting-feber. Lisa gick och flanerade ute på klipporna, och gossarne stodo i klunga och sågo på svallvågorna. Så småningom blef det stillt därute i solskenet, och oupphörligt såg man någonting, som blänkte till, och en vågring drog sig mer och mer ut.

»Fisk,» sa Knut. Och efter middagen hade alla pojkarna hvar sitt metspö och hvar sin gammal ansjovisburk med mask. Aldeles tyst, medan masken högtidligt trädes på kroken. Med en ståtlig sväng slänges refven ut.

Lisa satt orörlig ytterst på en klippa och såg på i spänd väntan. Pojkarna hade andra hand i byxfickan och sågo vårdslöst likgiltiga ut öfver vattnet. Emellanåt slängdes refven om. Moltyst. — Nu ryckte det i Knuts flöte — spänd väntan, handen ur byxfickan... Se där, en blank en, två tum lång, som sprattlade på kroken. Alla refvar in. Hvar skall man nu göra af fångsten, det var den stora frågan. Döda den? Det kom inte på frågan.

Medan pojkarna diskuterade, kom Lisa fram och såg på fisken, som låg flämtande på klippan.

»Kasta'n i hafvet igen,» sa Kalle.

»Åh, tig,» tyckte Pelle.

»Fick du ingen, du,» sa' Knut.

Ja, så kom man öfverens att ösa vatten i en fördjupning och ha fisken där.

Efter ett par timmar hade gossarne fått en åtta, tio fiskar, som lamt summo omkring i gölen.

»Lisabetta,» sa Knut, »kom får du se.» Han brydde sig inte om att se efter, om hon var där, så säker var han på det.

Intet svar.

»Lisinka,» sa' Pelle.

Intet svar.

Pojkarna sågo upp förvånade.

Ingen Lisa. Och så alla på en gång:

»Hvar är Lisa ???»

Tutte satte händerna för mun som en lur och gallskek;

»Lissatinka! Lissaaatiiiinkaaa!»

Fåfängt! Hon fanns inte.

Kalle hade blifvit blek och gick utåt kliporna och såg ner i vattnet. De andra gossarna efter med förskrämda ansikten.

Så morskade Knut till och sa:

»Hon har naturligtvis gått hem till sin mamma.»

(Slut i nästa nummer.)

Omröstningen

angående

priset i "klädpenningfrågan"

har varit synnerligen liflig och burit ett ytterligare vittnesbörd om det stora intresse, som meningsutbytet i denna sak väckt till lif. Ej mindre än fyra femtedelar af samtliga de afgifna rösterna ha därvid uttalat sig för att priset odeladt tillerkännes signaturen "f. d. lärarinna, numera ett huskors", författarinna till uppsatsen n:r XXX.

I delvis ganska utförliga skrivelser ha insändarinnorna varmt tagit till orda för den sin uppfattning, framhållande, huru den nämnda uppsatsen genom sin prägel af omedelbar sanning djupt gripit dem och mer än de flesta andra torde kunna bidra till uppnåendet af alla kvinnors behjertansvärda önskningsmål: att erhålla en viss bestämd summa pr är att för egen räkning förfoga öfver. För en så stark och vacker opinion är det oss ett nöje att böja oss, och tilldöma vi alltså de utfästa femtio kronorna åt den nämnda signaturen, hvilken torde ha godheten snarast och förtroendefullt uppgifva sitt namn och sin adress till redaktionen i och för prisbeloppets öfversändande.

Stockholm den 20 okt. 1896.

Red. af Idun.

Från Iduns läsekrets.

Till »Helgsmålsklockans» författarinna fröken Mathilda Roos.

Tack! — af trofast kärlek sinnet fylles,
och af fager stämning allt förgylles —
tack! — jag länge velat säga så —
hjärtevarmt, med sol i ögonvrå!

Tack, du mycket härligt åt oss skänkte,
tack, du stora, ljusa tankar tänkte!
Hvad i kärlek du oss gifvit har
ädel genklang väckt hos en och hvar!

Djupa bilder hågen helt betaga,
friska fläktar fram emot oss draga —
där är härlig luft att andas i,
där är stämning, ren och vek och fri!

Skälvande och varmt där slår ett hjärta
för all sorg, allt ve, all natt, all smärta,
icke tröstlös dock — där går ett sus:
»genom skuggor — hän mot evigt ljus» — —

Anden — trängande från sorgen, kvalen —
släpper icke ljusa idealen,
de som stjärnor lysa dimhöljad led,
strålande från Herrens himmel ned.

Visande från sorg och allt elände
på den Ende, på den Gudasände,
manande en hvar på villsam stig
till att höra Mästarns: »Kom till mig!»

Fram igenom larm och ve och villa
»Helgsmålsklockan» klingar klart och stilla;
hågen tjasas — sakta går en fläkt,
som med glöd och vårsol är i släkt.

Genom allt den röda träden glänser:
kärlek, helig kärlek utan gränser,
»egoism» är ej »lycksalighet»,
kärleken är lifvets hemlighet!

Tack — af trofast kärlek sinnet fylles
och af fager stämning allt förgylles —
tack! — jag länge velat säga så,
hjärtevarmt — med sol i ögonvrå — — —

En svensk kvinna.

»Må solskenet skina...»

Herr redaktör!

Hvarför skrifer jag till er, när jag på förhand är övertygad om att hvad jag skrifer kommer att hanna i papperskorgen? Jo, mitt hopp är, att någon åtminstone skall göra sig besvär med att genomläsa hvad jag skrifer. Kanske då den där någon tycker som jag, att Gustaf Frödings skaldskap är en äkta pärla, att om den också fått en fläck, som hårdhänt måste tagas bort, må de, som göra detta, se till att pärlan inte ohjälpligt krossas. Och om jag väcker den tanken, att någon, som har talang och bildning (det jag saknar) bör betona detta, gärna får då min skrivelse sjunka i papperskorgen, bara min tanke får lefva, om också i helt förändrad dräkt. Skulle någon sympatisera med mig i sak och vilja veta mitt namn, skall jag genast uppgifva det.

Nu vill jag endast tala om, hvad mina kråkfötter nog redan skvallrat om: att jag är en kvinna. Och se här hvad jag vill hafva sagdt till er, herr redaktör, som ju är kvinnans vän, och genom er till många, många.

Jag har aldrig sett Gustaf Fröding. Jag visste om honom endast, att han var en af våra yngre skaldar, ända till dess hans dikter kommo i mina händer. Sedan dess tror jag mig känna honom och jag älskar hans dikter så högt som någon kan älska dem. I fjol när hans lilla bok »Räggler å Paschaser» kom ut, med hvilken förtjusning läste jag den inte — om och om igen! Ty ju mer jag läste den, dess mer fann jag, hur skär och fin den var. I hvarje rad upptäckte jag nya skönheter. Nej, jag kunde inte behålla den för mig själf. Jag tog den med mig till alla mina bekanta. I fint bildade hem läste jag den högt och jag läste den i torparens stuga. Och det kom som en frisk vind med den boken, och hvar den lästes, blef den älskad och förstörd.

Och nu, nu kan jag inte taga en tidning i min hand, utan att där ropas: korsfäst, korsfäst! Det är samme författare detta gäller, ty nu är hans skrifsätt ett annat. Det är ej längre friska fläktar, utan heta förhärjande samumvindar. Och alla ropa »Korsfäst», äfven de som förut »strött palmer och bredt kläder». Under tårar, så bittra som dem en moder gråter öfver sitt vilsegångna barn, har jag hört och sett allt detta.

Men döma kan jag icke, nej, ack nej. Må de lägga kvarstad på dylika alster, må de åtala! Det är rätt, ty lagen måste hafva sin gång och, såvidt möjligt är, vara lika för alla. Men må de som döma och de som anse sig böra uttala sin förkastelse öfver skalden göra det med mildhet och med sorg.

Jag hörde som barn, att hermeline ej tål någon fläck på sin hvita dräkt, utan att han då, i förtviflan att ej få den hvit igen, söndersliter sig själf. Kanske är det en saga, men jag minnes den, då jag hörde talas om »Stänk och fikar». Det är stänk, som kommit på, och fikar af den sönderslitna hvita dräkten.

O, I alla som ropen: korsfäst, dömen icke så

hårt. I kommen mig att tänka på ett koppel hundar, förföljande ett skadskjutet villebråd. I skriven ju själfva: »den sjuke skalden», »sjuk till kropp och själ», o. s. v. Omöjliggören då icke ett tillfrisknande. Sägen honom istället, att Sveriges barn behöfva hans diktning och att vi vilja hafva igen den sådan den var förr — utan stänk. Och sägen honom, att jag är representant för många, när jag af hela min själ uttalar den önskan, att hans sinne åter måtte blifva så lätt och sorglöst som den unge bonddrängens i »E fin vise». Och fastän sorgens och syndens skuggor nu tyckas lägga sig kring honom, önska och bedja vi:

»Må solskenet skina,
må solskenet skina på dig.»

***

Trotjänarinnor.

Reflexioner i tjänstflyttningstiden

af Bell.

II.

Vår tids tjänstflicka har litet ytlig skolbildning och, om utgången från ett godt hem och af god släkt, har hon från början goda grunder och är en hygglig och snäll flicka. Från hemmet på landsbygden har hon vanligen först kommit i tjänst på torpställe eller bondgård, som hon lämnat för att tjäna någon mindre landtbrukare, hvarifrån färden styres, kanske via någon småstadstjänst, till Stockholm eller annan stor stad, beroende på, från hvilken del af landet hon härstammar. I den större staden börjar hon oftast hos en mindre, enklare familj och, när hon är uppklädd och fått stadsskick, avancerar hon till högre aflönade, men ock mer fordrande platser. Nu reser hon till Amerika. Här börjas åter en färd uppåt, ty för att lära språket får mången först en tid tjäna eller hjälpa i släkthus, så komma i svensktalande familj, som kan hjälpa henne i språkstudier, och slutligen då dessa gjort henne något så när hemmastadd i språk och förhållanden, hamnar den svenska tjänstflickan i amerikansk familj och har nu nått det drömda idealet, hög lön, som dock till största delen, liksom lönerna alla graderna igenom, går åt till kläder.

Husbönder, som veta med sig, att de både välvilligt, väl och samvetsgrant behandlat sina tjänare, tycka det, och detta med rätta, föga uppmuntrande att se sitt mer än humana bemötande så ringa aktadt, att de, allt till trots, ständigt och jämnt nödgas finna sig i att öfvergifvas af tjänare, hos hvilka de snarare tänkt sig kunna räkna på uthållig tillgifvenhet, just till följd af att de mot dem mera varit som föräldrar än som fordrande husbönder.

Liksom »the allmighty dollar» dragit tjänarinnan till Amerika, så har under tidigare skeden af hennes tjänstebana förnämligare hus än det, i hvilket hon för tillfället innehaft tjänst, ständigt stått som en lockelse. På de förnäma herregodsen äfvensom i de till följd af rang, förmögenhetsvillkor eller umgängeskrets glänsande storstadshushållen har aldrig och kommer sannolikt heller aldrig att yppa sig brist på tjänare, och ej heller är i dem det rastlösa flyttandet så permanent återkommande. Det är de med mindre medel sig rörande, medelklassen, »de stilla i landena», som måste låta sig nöja med, att deras hem blott bli såsom lämpliga stationer för kortare eller längre uppehåll i jungfrunas ambulande verk-

samhet. Förmodligen är dock denna aflän att »flytta upp sig» ett för alla tider gemensamt drag. Ty fåfänga och begär efter glans äro inga hos människosläktet uppträdande nya skötesynder.

Tidens religiösa anläggning i förening med det hyfsande och utvecklande inflytande, som borde bli ett resultat af folkskolan, har man trott skulle fostra en om andras, här husbondens, rätt mån och värjande tjänareklass. Husböndernas klagomål och ett från alla håll ifrigt spörjande efter goda tjänare tyckas dock komma denna förväntan på skam. Likväl torde härutinnan en förändring vara att hoppas i en ej aflägsen framtid, sedan några generationer haft förmånen af folkskolan plus hushålls-, kokskolors, barnhems och skollofskoloniernas uppfostrande inverkan.

Grundorsaken till mycket af det trassel, som nu förnimmes emellan husbonde och tjänare, är otvifvelaktigt att söka i det lösliga förhållandet som blifvit en följd af att allt mera allmänt parterna ej längre vilja förbinda sig till de plikter och skyldigheter, de ikläda sig genom att taga och gifva städsel. Genom städselpenningens upphörande är husbondens ansvar minskadt, men därigenom är ock tryggheten mindre för sysslornas skötsel och det dagliga livets ostörda gång. Legohjonet förband sig för att gifva sina tjänster utan afseende på tid, ort och beskaffenhet, men i det vår tids tjänare ej mottaga handpenningar, känna de sig som »frie arbetare», om de än därmed beröfva sig utsikten till huld och skydd i händelse af sjukdom. Moraliskt skyldig känner sig nog allt fortfarande den samvetsgranne husbonden att åtminstone för någon tid sörja för tjänare, som ådragit sig sjukdom i tjänsten. Undantagsvis blott står våra dagars husbonde i ställning såsom jordägare och med förmåga att på sin egendom försörja i tjänsten grånade åldringar intill deras sista stund, ett onus, som han undandrog sig genom att ingå på tjänstefolkets önskan att taga tjänst, utan att taga städsel. — I alla tider har händt, att husbönder omsorgsfullt iakttagit att i tid frånskilja de krafter, som visat tecken till nöting, att fria sig från underhållsskyldigheten, men i och med detsamma ha de ock frigjort sig från trotjänare. Har en tjänare nött ut sina krafter i en och samma familjs tjänst, då är den familjen förpliktad att på ett eller annat sätt trygga tjänarens ålderdom mot brist och nöd.

Allra senaste tid uppställer krafvet på en åtta timmars arbetsdag. Huru skola väl hushållen förhålla sig gent emot detta? I de flesta hus bli dagens arbetstimmar alltid tolf, oftast fjorton, ej sällan sexton. Skall en matmor i en aflägsen framtid ha en förmiddags- och en eftermiddagsuppsättning af tjänare, eller skola alls inga tjänare finnas i hushållen, utan endast personer, som »gå från och till», och allt, som det kan, göras med maskin och utträttas medels telefon? Skall det uppstå en kvinnlig kår, motsvarande stadsbudskåren, med anställning vid ett kontor, en byrå, med sin gifna kundkrets att passa på, där hvart hushåll är ett nummer med en beräknad tid pr timme i kontorets böcker? Husbonde och matmor gå och komma, tjänarena likaså, barnen bortlämnas till någon inrättning, som tillkommit för att vårda dem per dygn, dag eller timme? Hvad blir väl se'n af hemmet?

Älskade, ljufva hem! Kanske finns du en gång blott i våra ordlistor och uppslagsböcker, i fall ej fruarna vilja komma dig till undsättning, uppoffra sig själfva, om det kan kallas så, med att verka för den lilla värld, som du representerar!

—*—

Iduns läkarartiklar.

(Eftertryck förbjudes.)

XI.

Om organismens egna skyddskrafter mot infektion (smitta),

af

Doktor *E. S. Perman.*

(Forts. och slut.)

En rysk vetenskapsman, Metchnikoff, har med goda skäl framställt den åsikten, att det är de hvita blodkropparna — leukocyterna — som i organismen upptaga striden mot de inträngande bakterierna.

Man hade redan länge vetat, att de hvita blodkropparna i sig kunna upptaga i blodet insprutade främmande ämnen, såsom fina kolpartiklar, cinnoberkorn och dylikt, och sedan hade man iakttagit, att de på samma sätt kunna upptaga bakterier, men hvilken stor betydelse detta hade för organismen, visste man ej.

Metchnikoff studerade några små vattendjur (daphnia), hvilka äro så små och genomskinliga, att de inre delarne utan någon sönderstyckning af djuret kunna ses under mikroskopet. Han hade funnit, att dessa små djur under vissa förhållanden, nämligen genom inverkan af en för dem patogen (sjukdomsbringande) mikrob kunde blifva utsatta för sjukdom, som sedan kunde öfvergå till hälsa eller djurets död. Han kunde därvid iakttaga följande. Den ifrågavarande mikrobens sporer (frön) genomträngde tarmväggen och kommo in i bukhålan. Sedan de kommit in i denna, omringades de af en svärm hvita blodkroppar (leukocyter), hvilka i sig upptogo sporer, förhindrade deras tillväxt och slutligen förstörde dem. De föllo sönder. Djuret blef då friskt. Om en större mängd sporer genomträngt tarmväggen, kunde det hända, att ej alla upptogos af leukocyterna. De som förblevo fria utvecklade och förökade sig, och sjukdomen slutade då med djurets död.

Metchnikoff utsträckte sina undersökningar till högre djur och flere olika sjukdomar samt kom till liknande resultat. Så kunde han t. ex. beträffande särros, (erysipelas), konstatera samma för organismen nyttiga arbete af de hvita blodkropparna. I denna sjukdom tränga sig bakterierna in i huden samt utbreda och föröka sig där och intränga ofta äfven i underliggande väfnad. I fall som utan någon behandling gingo till hälsa hade leukocyterna i sig upptagit bakterierna. I andra fall, som gingo till döden, således antingen till följd af för stor lifskraft (virulens) hos bakterierna eller för svag motståndskraft från organismens sida, hade leukocyterna ej upptagit bakterierna, utan dessa kunde fritt föröka sig.

På grund af sina iakttagelser uppställde Metchnikoff den läran, att det är de hvita blodkropparna, leukocyterna, som inom organismen upptaga striden mot bakterierna. Med anledning af denna egenskap hos leukocyterna gaf han dem namnet fagocyter.

Den nämnda striden utfaller olika. Den ena gången rå fagocyterna på bakterierna, den andra gången äro de senare dem öfvermäktiga, och organismen dukar under.

Denna Metchnikoffs lära röntte i början mycken motsägelse. Många forskare sade, att det ej var leukocyterna, som dödade bakterierna, utan att dessa genom inverkan af andra beståndsdelar i blodet redan voro förstörda, då de upptogos af dem. Metchnikoff och hans lärjungar ha emellertid genom ihärdigt fullföljda och lyckligt utförda experiment visat, att bakterierna verkligen äro lefvande, då de upptagas af leukocyterna.

De hvita blodkropparna äro emellertid ej de enda af blodets beståndsdelar, som hafva en bakteriedödande förmåga. Man har under de senare åren funnit, att äfven blodserum har en sådan. En forskare fann nämligen, att renodlade mjältbrandsbakterier, som sattes till defibrineradt hundblod gingo under, och många olika försök hafva sedan bekräftat denna iakttagelse, beträffande blodserums bakteriedödande egenskaper.

Denna förmåga hos blodserum har visat sig mycket växlande hos olika djurslag. Hos ett djurslag, t. ex. kanin, förefinnes den beträffande vissa bakterier, beträffande andra däremot ej. Serum från ett annat djurslag, t. ex. möss, kan äga den beträffande de bakterier, som ej röntte inverkan af det förra djurslagets serum, beträffande de andra bakterierna däremot ej. Om blodserum från två olika djurslag blandas, kan det hända, att blandningen får en svagare bakteriedödande verkan än hvart serum ensamt besitter.

Denna egenskap hos blodserum att vara bakteriedödande har gifvit uppslag till den s. k. serumterapien d. v. s. vissa sjukdomars, t. ex. difteriens, behandling med blodserum från vissa särskildt för ändamålet (genom ympning etc.) preparerade djur.

Meningarna hafva varit delade, om de hvita blodkropparne eller blodserum hafva den förnämsta rollen vid organismens strid mot infektionsämnen. En del hafva hållit uteslutaude på den förra åsikten, andra på den senare. På de senaste åren har man å ömse sidor gifvit med sig något och börjat enas om den åsikten, att bägge dessa blodets beståndsdelar hjälpas åt i den nämnda striden. Och sanningen torde ligga i denna medelväg. — Några forskare anse, att de beståndsdelar i blodserum, som betinga dess bakteriedödande egenskaper, härstamma just från i blodet sönderfallna hvita blodkroppar.

Äfven i några andra kroppens safter till och med i sårsekret har man ansett sig kunna påvisa bakteriehämmande egenskaper.

Genom bakteriologien ha vi fått en inblick i den rustkammare, hvaröfver naturen förfogar, då det gäller människo- och djurorganismens strid mot de fiender, som omge densamma. Vi hafva sett, att den förfogar öfver mäktiga krafter till sitt försvar, och vi hafva därvid fått en förklaring öfver det faktum, att den ej dukar under eller ofta ej ens sjukdom uppstår, oaktadt dess fiender, bakterierna föras direkt in i dess väfnader; att många sår läkas utan att någon svårare inflammation eller blodförgiftning uppstår, oaktadt ingen antiseptisk sårbehandling användts eller kunnat användas.

Men den största tjänsten har den gjort oss genom att gifva oss kunskap om, hvarifrån faran hotar och om fiendens natur, det första villkoret för åstadkommande af ett verksamt skydd mot densamma.

Och kirurgiens stora framsteg under antiseptikens skydd samt erfarenheten om de olyckliga följder, som försummandet af en omsorgsfull, af fullt kompetent person ledd, antiseptisk behandling af genom olycksfall uppkomna sår hafva, är en tillräcklig maning att ej försum-

ma de skyddsmedel, som vetenskapen gifvit uti antiseptiken och endast lita på naturens egna krafter. Ej ens små sår skall man förakta — såsom ett gammalt ordspråk lär — ty om olyckan är framme d. v. s. om såret kommer i beröring med mycket lifskraftiga sjukdomsbringande (patogena) bakterier, kan en svår infektion med olyckliga följder inträda, om än såret synes litet och obetydligt.

Ur notisboken.

En handarbetsutställning. »Svenska konstslöjdtställningens handarbetsafdelning» (Selma Giöbel) 26 Norrlandsgatan, öppnade sistlidne tisdag sin höstutställning, hvilken under liflig tillströmning af för saken intresserade fortgick äfven onsdagen och torsdagen. Genom stilfulla och originella mönster samt lyckliga färgsammansättningar gjorde sig de nya arbetena utan undantag förtjänta af det varmaste erkännande. Som karaktäristiskt för utställningen må nämnas, att motiven till öfvervägande delen utgjordes af stilerade dekorativa växter.

De föremål, som tilldrogo sig största uppmärksamheten, voro en gobelinnmöbel i nordiskt mönster, en af fröken *Adelborg* komponerad portierebård med vårfriska vattenväxter (såld redan första dagen), en magnifik portiere i gotisk stil, öfversållad med den heliga Birgittas vapen och florentinska liljor (för öfrigt till färger och mönster i närmaste öfverensstämmelse med den i våras utställda, af kronprinsessan för Birgittas kapell i Rom beställda mattan), en dito med motiv af rosor och tistlar, två andra i flamsk och gammalfransk stil, två praktfulla dukar med applikationsbroderi, den ena med färgtoner af ostindiskt porslin, den andra med näckros-möster i tämligen naturalistiska färger, samt två präktiga braskuddar i renaissancestil.

Dekorerad kvinna. Vasamedaljen i guld, af femte storleken och att i grönt band å bröstet bäras, har af konungen tilldelats den bekanta hotellföreståndarinnan fru *Wilhelmina Skogh* i Storvik.

Ättio år fyllde i måndags en för många äldre stockholmare välbekant person, f. sidenkramhandlarskan fröken *M. E. Glassel*. Infödd stockholmska har fröken Glassel snart sagdt allt ifrån sin barndom och till dess hon för ett par tiotal af år sedan drog sig tillbaka från rörelsen tillhört hufvudstadens affärsvärld, och hon utgör ett vackert exempel på kvinnlig företagsamhet och kraft. Hennes fader, en från Österrike inkommen, särdeles skicklig sidenväfvar, gifte sig härstädes, lyckades arbeta upp sig och anlade själf en mindre sidenfabrik på Södermalm, men afled i jämförelsevis tidig ålder, efterlämnande änka och ej mindre än 8 minderåriga barn, hvaraf flertalet döttrar. Till allas förvåning lyckades det emellertid änkan, en fattig handverkar-dotter från Stockholm, att med »sina flickors» hjälp bibehålla och utveckla fabriken, hvilken i många afseenden och ej minst med hänsyn till förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare den tiden kunde tjäna som mönster för många större etablissemang. Sedan de öfriga systrarna efter hand trädte i äktenskap och den enda af bröderna, som ägnade sig åt yrket, affidit i helt unga år, blef det slutligen »mamsell Marie», den näst äldsta af systrarna, som ensam skötte hela den vidlyftiga och vinstbringande affären, hvilken efter själva fabriksrörelsens upphörande på 1850-talet öfvergick till försäljning af andras tillverkningar.

För iderika hufvuden erbjödes ett tillfälle till extra förtjänst, ett artigt bidrag till de stundande julutgifterna. En pristafan har nämligen anordnats af *Stora bryggeriet* härstädes och gäller förslag till annonser, hvilka på det mest effektfulla och i ögonen fallande sätt framhålla bryggeriets ölsorter. Fem pris på tillsammans 700 kr. utdelas, efter granskning af en nämnd, åt de bästa förslagen. De närmare bestämmelserna återfinnas i annons i dagens nummer.

En vacker lifsgörning. Efter en kort sjukdom har i Göteborg affidit öfversköterskan på medicinska afdelningen å Sahlgrenska sjukhuset fröken *Amalia Danielsson* i en ålder af 46 år.

Den hädangångna, hvars förtidiga borttryckande ur den verksamhet, hon gjort till sitt lifs gärning, allmänt beklagas, var en sällspord kraft i sitt kall. Själfn en bräcklig kroppshydda, skydde hon dock ej mödan, då hon natt och dag togs i anspråk vid bibringandet af hjälp och tröst åt de lidande. Under de 9 år hon sålunda uppfyllt sjuksköterskans svåra och mödosamma kall, har hon ock räckt till att följa sjuklingarna äfven sedan de lämnat sjukhuset och då efter måttet af sina tillgångar stått dem bi och öfvat en välgörighet i det tysta, som ock vittnar om hjärtats godhet.

Teater och musik.

Kungl. operan har åter presenterat en ny utländsk tenor för oss, nämligen hr *Prévost*, till börden fransman och anställd vid operan i Budapest. Nog hade valet kunnat falla på någon bättre, synes det oss. Visserligen förfogar hr P. öfver en ganska hög tenorstämma, men denna är så svag och tunn, ja nästan gossaktig, att den verkar allt annat än anslående. Klang och fyllighet saknas alldeles. Kommer så härtill ett föga tilltalande yttre, en tafatthet och något vänsterhänt i spel och gester, är det ej underligt, om öfver hela prestationen nästan breddes sig ett skimmer af löje. Något vidare intresse att göra något af Arnolds parti märktes ej heller hos sångaren. Att denne, såsom sedermera meddelats, varit indisponerad för aftonen, kan väl vara. Det hade emellertid då varit bättre att uppskjuta det första uppträdandet. Sångaren hade därigenom visat taktfull hänsyn gentemot publiken. Måhända kan hr P. lyckas bättre vid ett följande uppträdande. Vi vilja hoppas det både för hans och publikens skull. — Aftonen blef hr *Lundqvists*, hvilken som Vilhelm Tell var vid briljant röstdisposition. Hän hälsades ock med det lifligaste bifall, särskildt efter tredje akten. Sådant erhöj afven fröken *Fröden* som Matilda, och hon förtjänade det så mycket mer, som hon sannerligen borde hafva haft svårt att hålla kontenansen bredvid en sådan Arnold. Öfriga rollinnehafvare fyllde alla väl sina platser, och operan gick i sin helhet bra under hr *Hennebergs* ledning. Uvertyrerna applåderades särdeles lifligt.

— **Första Grieg-konserten** äger rum i morgon lördag under mästarens egen ledning. Programmet upptager bland annat konsertuvertyrerna »I höst», vidare sånger med orkester, en pianokonsert och första Per Gynt-suiten m. m. De flesta biljetterna hafva sålts i dubbelt förköp. Den andra Grieg-konserten äger rum nästa torsdag.

Vasateatern uppförde i lördags för första gången och med obestridd framgång August Strindbergs välbekanta sagospel »Lycko-Pers resa», här icke gifvet sedan Nya teaterns dagar. Det poetiskt stämningsrika och med etsande satir öfver det moderna samhällets missförhållanden mätade stycket visade sig fortfarande med raden af sina sceniskt effektfulla och växlande tafor lifligt fångla åskådarna, hvilka, trots föreställningens ovanliga längd — hufvudstadens klockor ringde midnatt, när premiärpubliken strömmade ut — till sista stund lade ett oförminskadt intresse i dagen.

De två viktigaste betingelserna för sagospelets framgång voro och från teaterns sida lyckligt fyllda: i hr *de Wahl* en god representant för den maktpåliggande, det hela bärande titelrollen och i de från Köpenhamns »Folkteater» lånade dekorationerna af C. Lund en glänsande scenisk ram. Den nämnde unge skådespelaren med sitt impulsiva temperament, hvilket ibland finner så lyckligt omedelbara och värmande uttryck, medan det däremellan mången gång maktlöst famlar efter ett rätt grepp på uppgiften, hade här fått en roll, som »låg» särskildt gynnsamt för de bästa sidorna af hans begåfning. Aftonens stormande bifall blef äfven till väsentlig del hans, om ock rättvisligen af erkännandet bör delas främst åt fröken *Borgström*, som gaf en synnerligen täck bild af Lisa, samt åt flere af de talrika birollernas innehafvare, hvilka tydligen gjorde sin allra bästa möda. Säkerligen blir »Lycko-Pers resa» en riktig långresa för teatern med hänsyn till varaktighet och utsträckning i publikens ynnest.

Södra teaterns nya program tyckes ha gjort lycka och må ju och vara förtjänt där af genom sin harmlösa munterhet. Den lilla förpjäsen, »Änkefröken» af *Ludvig Fula*, börjar visserligen sentimentalt, men upplöses snart i en veritabel

studentspexburlesk. Hr *Ekelunds* naturaliserade muhamedan och framför allt fröken *Caspérs* solvargsginande negress dra därvid godt försorg om skrattsuccésen.

Kommer så en svensk originalfars, »Doktors bröllopsdag», som det en fars anstår, full af orimlighet, men också full af besatta upptåg, de där locka till glamman. Den kan fullt ut mäta sig med många de bättre af sina tyska förebilder och förtjänar således dubbel uppmuntran som inhemskt fabrikat. När den anonyme författaren framropades, befanns han vara en ung man, som härmed gör sin debut som dramatiker, men som ej är okänd inom andra literära konstarter. Iduns läsarinna ha flere gånger stiftat hr *Ernst Högmans* angenäma bekantskap som skald.

Vi afstå från alla beskrifningar af de märkliga tilldragelserna på »doktors bröllopsdag». Vare nog sagdt att teaterns bästa komiska krafter — med hr *Bergström* i spetsen — däri taga den verksamaste del och att de fagra elementen — med fru *Stavenow* som ledstjärna — ingalunda äro uteslutna. »Hvad därtöfver är» torde bäst inhämtas på ort och ställe.

Första kammarmusikoarén för innevarande säsong gafs i tisdags afton å vanligt ställe af den Aulinska kvartetten, med hvilken som bekant hr Stenhammar nu förenat sig. Det särdeles väl valda programmet inleddes med Mozarts utomordentligt sköna stråkkvartett i b-dur (n:r 22), hvilken erhöj ett nobelt och pietetsfullt utförande. Föga mindre intressant var det därpå följande numret, Berwalds trio i d-moll för piano, violin och violoncell. Äfven denna utfördes briljant och framkallade liksom det följande numret mycket lifliga applåder. Programmets sista nummer, Griegs stråkkvartett i g-moll, op. 27, framkallade nog det lifligaste intresset, dels genom sin egen innebörd, dels ock därför att kompositören själf var närvarande bland åhörarna. Såsom ofta annorstädes har tonsättaren äfven här använt norska folkmelodier som motiv, särskildt i det pikanta intermezzot. I andra satsen, den vackra romansen, spårar man tydligt inflytande af Gade. Kvartettens alla fyra satser kunna emellertid ej annat än väcka det lifligaste intresse, mäterligt utarbetade som de äro. Utförandet, som något stordes genom ett par strängars afspringande, förtjänar emellertid beröm. Efter konsertens slut ägnades en liflig hyllning åt kompositören Edvard Grieg, som från sin åhörareplats måste begifva sig upp på estraden och mottaga densamma. Bland åhörarna märktes på främsta bänken prinsarne Carl och Eugen med uppvaktande.

Fröken Alma Hulting gaf i tisdags å Vetenskapsakademiens hörsal en talrikt besökt konsert, hvarvid den unga sångerskan hade tillfälle ådagalägga erkännansvärda resultat af demusikstudier, hon under det senaste halfåret idkat i Paris. Utom tvänne större arior, ur Gounods »Drottningen af Saba» och Wagners »Lohengrin», föredrog hon en del mindre sånger och romanser, bland hvilka Griegs visor och Peterson-Bergers »Til Majdag» mest slogo an. Programmet utfylldes af hr *Oscar Bergström*, hvars vackra baryton gjorde sig präktigt gällande i sånger af Kjerulf och Josephson, samt af hr *S. Kjellström*, som i bland annat Sarasates »Zigeuner-Weisen» presterade en aktningvärd, om ock ännu ej fullmogen teknik på sitt instrument violinen.

Violinkonserter gifvas härstädes af fröken *Sigrid Lindberg* den 27 dennes i Vetenskapsakademien samt af hr *Henri Marteau* och *Paul Viardot* den 3 november i Musikaliska akademien.

För femtio år sedan.

Af *Ina Stockenstrand*.

Mellan Lidköping och Kinnekulle ligger det gamla greffliga godset Ekeby, tillhörigt Drakensköldska släkten. Boningshuset är en enkel envåningsbyggnad af trä från förra århundradet, med massiva fönsterluckor och en klumpig förtugukvist. Ofvanför fönstren finnas ännu kvar handskurna träornament, föreställande drakhufvuden och sköldar. Trädgården är sådan som man endast kan få se i Västergötland, en skog af körsbärs- och äppelträd, omgifven med en häck af bärbuskar. Det enda storstättliga vid Ekeby är den väldiga lindalléen, som leder upp från landsvägen till hufvudbyggnaden. Sådana träd finnas ingenstädes i granskapet, skyhöga, raka och med lummiga, sammanflätade kronor,

Juvelerare
K. ANDERSON
1 Jakobstorg 1

Ringar,
Broscher,

Armband,
Kedjearmband,

Kedjor,
Nålar,

Silfverarbeten,
Bordsilfver.

Modernast!
Solidast!
Billigast!

Bref besvaras omgående

många sorter. Försändes öfver hela riket. Begär priskurant. SPISBRÖD, C. W. SCHUMACHER, Kongl. hofleverantör. — 17 Norrlandsgatan 17, Stockholm.

fullt jämförliga med de engelska, fås hos de flesta specierhandlare i hufvudstaden. FÖRSÖK! CAKES

